

กระบวนการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยพุทธสันติวิธี ของเทศบาลป่าคลอก อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต*

The Process of Enhancing Active Citizenship for Political Participation through
Buddhist Peaceful Means: A Case Study of Paklok Subdistrict Municipality,
Thalang District, Phuket Province

¹กิติภูมิสมชาติ มัทธูจัต และ อุทัย สติมัน

¹Kittiphumsomchard Muttujud and Uthai Satiman

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: somchard.yim@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองตำบลป่าคลอก และแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการเสริมสร้างความตื่นรู้ 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ 3) เพื่อสร้างและนำเสนอกระบวนการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลป่าคลอก อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการวิจัยตามบันได 9 ขั้น และอริยสัจจโมเดล กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีจำนวน 30 รูป/คน โดยใช้การวิเคราะห์ในลักษณะพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) เทศบาลตำบลป่าคลอก มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค แยกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้ ด้านจุดแข็ง มีการรวมกลุ่มคนที่มีจิตอาสาในการทำงานเพื่อสังคมและได้รับการยอมรับ ผู้นำเทศบาลให้ความสำคัญกับชุมชนในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและมุ่งสู่ความเข้มแข็งของผู้สูงอายุในชุมชนมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่น มีสถาบันทางศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจและใช้เป็นแกนหลักในการพัฒนาการและการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาล ด้านจุดอ่อนพบว่า ขาดแกนนำคนรุ่นใหม่ในการทำงานเพื่อสังคมมีน้อยลง การทำงานร่วมกันของผู้นำในตำบลไม่มีความเป็นเอกภาพเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ความผูกพันเหนียวแน่นระหว่างเครือข่ายและคนในสังคมน้อยลง ประชาชนขาดสำนึกรักบ้านเกิดและขาดความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ด้านโอกาส พบว่า รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมการศึกษา และการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน พระราชบัญญัติ ระเบียบ กฎหมาย สนับสนุนให้มีการพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ด้านอุปสรรค พบว่า ระเบียบ กฎหมายที่บังคับใช้ไม่ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และเป็นข้อบังคับที่ถูกกำหนดจากส่วนกลาง ซึ่งบางครั้งไม่สามารถนำมาปรับใช้กับการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้ ประชากรแฝงมีที่มาจากหลายพื้นที่ทำให้มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีการดำรงชีวิต อาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนา การดำรงชีวิตต่างคนต่างอยู่ขาดระเบียบ

*Received May 25, 2024; Revised February 25, 2025; Accepted March 18, 2025

และจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของท้องถิ่น ส่วนแนวคิดเพื่อการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้มี 5 รูปแบบ ดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 2) การจัดการเรียนรู้แบบลงมือทำ 3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) การจัดการเรียนรู้ที่ไม่ขึ้นนำความคิดเห็น 5) การจัดการเรียนรู้ที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทางการเมือง

2) หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 อันเป็นหลักธรรมสำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นหลักการสงเคราะห์ ซึ่งหมายถึงการช่วยเหลือกัน ยึดเหนี่ยวจิตใจกันไว้ มี 4 ประการ ได้แก่ 1) ทาน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน 2) ปิยวาจา การกล่าวถ้อยคำที่สุภาพ แสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี 3) อุตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา 4) สมานัตตตา การทำอย่างเสมอต้นเสมอปลาย และหลักปัญญา 3 ประกอบด้วย สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟัง จินตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิด ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากกอบรม 3) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้โดยพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลป่าคลอก อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ตด้วยรูปแบบ “PAKLOK MODEL” ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ ดังนี้ P = Participation มุ่งการมีส่วนร่วม A = Action มุ่งลงมือทำและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม K = Knowledge มีมีนทัศน์การเรียนรู้ที่รอบด้าน L = learning มีการเรียนรู้ 5 รูปแบบ O = output มีทักษะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์เช่นเป็นผู้มีจิตสาธารณะและจิตอาสา K = Knowledge by Buddhist peaceful means ความรู้บนฐานพุทธสันติวิธี คือหลักสังคหวัตถุ 4 และหลักปัญญา 3

คำสำคัญ: กระบวนการเสริมสร้าง; พลเมืองตื่นรู้; การมีส่วนร่วมทางการเมือง; พุทธสันติวิธี

Abstract

This research article aimed to achieve the following three objectives: 1) To examine and analyze the contextual factors, problems, and essential needs related to fostering political participation among citizens in Pa Khlok Subdistrict, as well as to explore relevant concepts and theoretical frameworks pertaining to political engagement and awareness enhancement; 2) To investigate the Buddhist peaceful means that support and facilitate the development of citizens' political awareness; and 3) To design and propose a structured process for enhancing active citizenship for political participation through Buddhist peaceful means within the municipal framework of Pa Khlok Subdistrict, Thalang District, Phuket Province. The study adopted a qualitative research methodology, employing a research process structured around nine steps in alignment with the Noble Truths (Ariyasacca) Model. Data were collected from 30 key informants, selected based on their relevance and expertise, and were analyzed using descriptive analysis techniques.

The findings of the study revealed the following: 1) Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Obstacles of the Pa Khlok Subdistrict Municipality can be categorized as follows: In terms of strengths, the municipality has active volunteer groups engaged in community service who are widely respected. The municipal leadership emphasizes participatory development, focusing on strengthening the role of the elderly within the community. Local residents possess the knowledge and ability to contribute to local

development. Religious institutions serve as spiritual centers and play a key role in driving development and addressing social issues. There is also encouragement and support for public participation in municipal activities. In terms of weaknesses, there is a lack of new-generation leaders engaged in social work, and collaboration among local leaders lacks unity, with individuals working in isolation. Social bonds among relatives and community members have weakened. There is a decline in local pride and mutual care among the population. In terms of opportunities, government policies support education and the use of information technology in teaching and learning. Legislation, regulations, and legal frameworks promote local development aligned with the needs of the people, ensuring equity and inclusiveness. In terms of obstacles, existing laws and regulations are outdated and not responsive to current changes. Many are centrally imposed and are often not adaptable to local problem-solving. The presence of a diverse migrant population leads to cultural, traditional, and lifestyle differences, which can hinder development. There is a general lack of order and local ownership, with individuals leading separate lives disconnected from a sense of community. Concepts for Enhancing Active Citizenship include five key learning approaches: Participatory learning, Experiential or hands-on learning, Learner-centered education, Non-directive learning (not imposing opinions), and Politically neutral learning (not favoring any political groups). 2) The Buddhist peaceful means supporting the process of enhancing active citizenship in political participation include the Four Principles of *Saṅgahavatthu* (Bases of Social Solidarity), which serve as ethical guidelines for nurturing compassion and mutual support. These principles foster unity and cooperation within society and consist of the following: *Dāna* (Generosity), which is the practice of giving, sharing, and selfless contribution for the benefit of others; *Piyavācā* (Kind Speech), which is speaking with politeness, empathy, encouragement, and using language that fosters understanding, harmony, and goodwill; *Atthacariyā* (Beneficial Conduct), which is an engagement in actions that directly benefit others and contribute to the well-being of the community; and *Samānattatā* (Impartiality or Equal Treatment), which is maintaining consistency in behavior, treating others with fairness and equality. Additionally, the Threefold Wisdom (*Paññā*) is also foundational in this process. It includes: *Sutamayapaññā*, referring to wisdom gained through listening or learning from others; *Cintāmayapaññā*, referring to wisdom developed through reasoning and reflection; and *Bhāvanāmayapaññā*, referring to wisdom cultivated through meditative practice and training. 3) The Process of political participation to enhance active citizenship through Buddhist peaceful means in Pa Khlok Subdistrict Municipality, Thalang District, Phuket Province is implemented through the "PAKLOK MODEL", which incorporates the following key principles: "P" stands for Participation, which is the emphasis on inclusive engagement and active involvement of citizens in political and community processes; "A" stands for Action, which is the focus on practical implementation through appropriate learning activities and civic engagement initiatives; "K" stands for Knowledge, which is promoting a well-rounded

conceptual understanding and comprehensive learning across multiple dimensions; "L" stands for Learning, which is utilizing five distinct learning approaches to deepen citizens' understanding and skills; "O" stands for Output, which is the cultivation of desirable skills and behaviors, particularly a public-minded spirit and volunteerism; "K" stands for Knowledge by Buddhist peaceful means, which refers to knowledge grounded in Buddhist principles, specifically the Four Bases of Social Solidarity (*Saṅgahavatthu*) and the Threefold Wisdom (*Paññā*).

Keywords: Enhancement Process; Active Citizenship; Political Participation; Buddhist Peaceful Means

บทนำ

Citizen เป็นคำที่รู้จักกันมานานและมักแปลว่า “พลเมือง” ซึ่งหมายถึง “กำลังของเมือง” (พล + เมือง) คำว่า citizen เป็นแนวคิดของตะวันตกซึ่งเชื่อมโยงไปถึงนคร (city-states) ของกรีกโบราณ ซึ่งมีเมืองหรือนครที่ปกครองในหลายรูปแบบอยู่เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นระบบกษัตริย์ หรือระบบการเลือกบุคคลหรือคณะบุคคลขึ้นมาเป็นผู้ปกครอง คนที่เป็น citizen จะเป็น “สมาชิก” ของนคร และมีสิทธิต่าง ๆ ตามที่นครให้ หรือพูดอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างนครกับบุคคลหนึ่ง citizen ใช้กันเรื่อยมา (ในยุคโรมันก็เรียกว่า citizens of Rome เป็นต้น) ในประวัติศาสตร์ จนเมื่อประมาณกว่า 20 ปีที่ผ่านมานี้ก็เกิดคำว่า Global Citizen ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเป็นสมาชิกของโลก หรือคำว่า Netizen ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเป็นส่วนหนึ่งของ internet ต่อมาก็คือ Active Citizen แนวคิด Active Citizen โยงใยกับปรัชญาซึ่งนำเสนอว่าสมาชิกขององค์กร (ไม่ว่าธุรกิจหรือรัฐ) หรือของประเทศ ล้วนต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทในด้านการปกครองเลยก็ตาม เหตุผลของการกล่าวอ้างเช่นนี้ก็คือ ทุกคนเมื่อเกิดมาได้รับสิทธิจากรัฐและในฐานะมนุษย์ ก็ได้รับประโยชน์โดยธรรมชาติ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองได้รับ (Samkaset, 2015)

ในฐานะสมาชิกของรัฐ เมื่อเกิดมาก็มีสัญชาติ และมีสิทธิได้รับประโยชน์ต่าง ๆ จากภาครัฐ เช่น ได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมาย สิทธิตามกฎหมายต่าง ๆ ในฐานะพลเมือง ดังนั้นในฐานะพลเมืองจึงจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อในการตอบแทนให้แก่รัฐ ประเด็นของ Active Citizenship คือเรื่องของสิทธิและความรับผิดชอบต่อ ความสมดุลระหว่างสองสิ่งนี้เป็นสิ่งพึงปรารถนาเพราะช่วยทำให้เกิดความยั่งยืน ถ้าชาวโลกทุกคนเป็น Active Citizen อย่างเข้มแข็ง ปัญหาเรื่องโลกร้อนจะได้รับการแก้ไขเพราะทุกคนตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง แต่ละคนจะกระทำการต่าง ๆ ภายใต้ความรับผิดชอบต่อตนเอง เช่น ไม่เผาไหม้ให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เกินควร ใช้พลังงานต่าง ๆ เท่าที่จำเป็น อาสาสมัครร่วมรณรงค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ มีจิตสาธารณะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ดังนั้นคนที่เรียกว่าเป็น Active Citizen ก็คือคนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีบทบาทในชุมชนมีจิตอาสา (กระทำการต่าง ๆ โดยไม่หวังผลตอบแทนแก่ตนเอง) และจิตสาธารณะ (มีจิตที่เห็นแก่ประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก) หน้าที่ในการริเริ่มโครงการเพื่อถนอมสิ่งแวดล้อม รักสันติภาพ ร่วมบริจาคทรัพยากรเพราะตระหนักดีว่าเป็นความรับผิดชอบต่อตนเอง

อังกฤษเป็นประเทศผู้นำในเรื่องแนวคิด Active Citizen โดยมีสาเหตุมาจากความกังวลใจในเรื่องการให้ความสนใจแก่การเลือกตั้งของคนรุ่นใหม่ของอังกฤษในหลายปีที่ผ่านมา รัฐบาลอังกฤษบังคับให้การศึกษาเรื่อง citizenship แก่เด็กทุกคนจนถึงอายุ 14 ปี ในปัจจุบันแนวคิด Active Citizen ในระดับการศึกษาชั้น

พื้นฐานจนถึงมหาวิทยาลัย แพร่กระจายไปทั่วโลก ไม่ว่าในอังกฤษ สกอตแลนด์ เดนมาร์ก แคนาดา สหรัฐอเมริกา ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลายมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา Active Citizenship เป็นวิชาบังคับในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ซึ่งอาจตรงกับวิชา “หน้าที่พลเมือง” ของไทยในสมัยก่อน ปัจจุบันคำว่า “ความเป็นพลเมือง” ดูจะมาแทนที่ “หน้าที่พลเมือง” ความเป็นพลเมืองนั้นถือว่าต้องทำให้เกิดมิใช่เป็นเพียงหน้าที่เท่านั้น สิ่งที่ต้องทำให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลเพื่อให้เป็นทรัพยากรที่มีค่าของสังคม (“กำลังของเมือง”) ก็คือ (ก) การเคารพความแตกต่างของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหน้าตา ความเชื่อ เชื้อชาติ (ข) เคารพสิทธิและความเสมอภาค (ค) มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง (ง) เคารพกฎหมายและกฎกติกาของสังคม (จ) ใฝ่สันติภาพ

Active Citizen มิได้เกิดขึ้นเพียงเพราะได้เรียนวิชานี้หรือท่องคำจำกัดความได้ หากเกิดจากการบ่มเพาะโดยพ่อแม่ ครู และสังคม ชำระระยะเวลาให้ความรับผิดชอบเป็นสิ่งซึ่งฝังอยู่ในตัวทุกคน ทุกคนที่เกิดในแผ่นดินไทยล้วนมีฐานะเป็นพลเมืองไทย (Thai Citizen) แต่ถ้าจะเป็น Active Citizen แล้วจะต้องเป็นคนมีความรับผิดชอบ

อีกอย่างหนึ่ง แนวคิดเรื่อง พลเมืองเข้มแข็ง หรือพลเมืองตื่นรู้ ที่เรียกว่า Active Citizenship ได้เริ่มต้นจากการรับผิดชอบต่อตัวเองในระดับบุคคลก่อน แล้วสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นร่วมกัน เป็นคนละเรื่องกับวิถีคิดที่บอกว่า “ฉันเป็นพลเมือง ฉันมีสิทธิเสรีภาพจะทำอะไรก็ได้” “ไม่มีใครเกิดมาแล้วเป็นพลเมืองที่ดี เป็นนักประชาธิปไตยที่ดี หรือเป็นผู้นำที่ดี ทั้งหมดต้องใช้เวลาและการศึกษา” การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งและตื่นรู้ หรือ Active Citizenship เป็นเรื่องที่ถูกเอ่ยถึงอย่างกว้างขวางในทศวรรษที่ผ่านมา ด้วยเชื่อว่าพลเมืองที่เข้มแข็งสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคมได้ Active Citizen หมายถึง พลเมืองที่มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาสังคมทั้งในระดับประเทศและสังคมโลก มีความเชื่อว่าทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม แม้จะไม่มีตำแหน่งหรือบทบาทด้านการปกครอง สหราชอาณาจักร หรือ ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ริเริ่มแนวคิดการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หลักสูตร ‘Citizenship’ ถือกำเนิดขึ้นและเป็นหลักสูตรภาคบังคับในโรงเรียนทุกระดับชั้นจนถึงอายุ 14 ปี ด้านยูเนสโก หรือ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ให้ความสำคัญกับการออกแบบหลักสูตรต้นแบบเพื่อพัฒนาพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (SEL: Social and Emotional Learning) สำหรับวัยรุ่นอายุ 12-14 ปี โฟกัสไปที่การทำความเข้าใจระบบการทำงานของสมองและจิตวิทยาวัยรุ่น

การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หมายถึง การปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบต่อในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก รู้เคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เคารพในกฎกติกาและกฎหมาย มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างมีวิจารณญาณ อยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย เห็นคุณค่าของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีบทบาทในการตัดสินใจและสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยยึดมั่นในความเท่าเทียมเป็นธรรม ค่านิยมประชาธิปไตย และสันติวิธี พลเมืองที่เข้มแข็งไม่มองแค่ความต้องการตัวเอง แต่มองเห็นและเข้าใจผู้อื่น ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นทางการเมือง วิชาปรัชญาวิจารณ์การทำงานของรัฐบาลในโซเซียลมีเดีย แต่หากถามว่า ครั้งสุดท้ายที่เราได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการตัดสินใจหรือลงมือทำเรื่องในท้องถิ่น ละแวกบ้าน หรือชุมชนของเรา นอกเหนือจากการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างเป็นทางการระดับประเทศคือเมื่อไร จากการสำรวจ พบว่า ผู้คนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมในท้องถิ่นใกล้ตัวน้อยมากหลายครั้ง ไม่ใช่เพราะไม่สนใจ และ ไม่ใช่เพราะมองว่าปัญหาเหล่านั้นไม่สำคัญ แต่เป็นเพราะเราอาจยังไม่เข้าใจหน้าที่ของพลเมืองในทุกมิติ หรือเราไม่มีโอกาสเพราะไม่มีการเปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างไรก็ตาม พลเมืองที่เข้มแข็งไม่

รอยยิ้มที่สดใสแต่สร้างการเปลี่ยนแปลงจากการลงมือทำสิ่งที่เป็นประโยชน์กับเรื่องใกล้ตัว เพราะการพัฒนาในระดับท้องถิ่นที่เข้มแข็งสามารถผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ขยายวงกว้างออกไปได้

ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มของพลเมืองที่เข้มแข็งในหลายชุมชนทั่วโลก โดยเฉพาะชุมชนที่สนใจเรื่องเดียวกัน กำลังแก้ปัญหาและลงมือทำสิ่งที่คล้ายคลึงกัน พวกเขาเชื่อมโยงถึงกันด้วยอินเทอร์เน็ต โซเชียลมีเดีย มีการเดินทางแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะและทำงานร่วมกันทั้งในระดับพื้นที่และระดับนานาชาติ พลเมืองที่เข้มแข็ง ไม่ใช่ “ฉันจะทำอะไรก็ได้” หรือ “ฉันอยากทำอะไรก็ทำ” การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเริ่มต้นจากการรับผิดชอบตัวเองในระดับบุคคลก่อน แล้วสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นร่วมกัน เป็นคนละเรื่องกับวิธีคิดที่บอกว่า “ฉันเป็นพลเมือง ฉันมีสิทธิเสรีภาพจะทำอะไรก็ได้”

แนวทางพัฒนาตัวเองให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ทุกคนสามารถเรียนรู้และฝึกฝนตนเองให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้ ในระดับโรงเรียนผู้สอนสามารถประยุกต์แนวคิดต่อไปนี้ไปจัดการเรียนการสอน ส่วนพ่อแม่ผู้ปกครอง สามารถแนะนำและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก ๆ เปิดโอกาสให้พวกเขาได้เรียนรู้จากประสบการณ์และการลงมือทำด้วยตัวเอง

สภาตำบลป่าคอก อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับการจัดตั้ง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลป่าคอก ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ณ วันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2539 และต่อมาได้รับการประกาศเป็นเทศบาลตำบลป่าคอก ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลป่าคอก อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นเทศบาลตำบลป่าคอก ตั้งแต่วันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2555 เป็นต้นไป โดยมีนโยบายด้านบริหารจัดการที่สำคัญเช่น บริหารจัดการองค์กรให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในทุกด้าน และเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการให้บริการเชิงรุกเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ส่งเสริม สนับสนุนและสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่นช่วยกันดูแล สอดส่องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตามพบว่าภาคประชาสังคมบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองโดยมีการรุกร้าป่าชายเลน การทิ้งขยะ การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบเกี่ยวกับการก่อสร้าง เป็นต้น ในขณะที่ยังมีกลุ่มพลเมืองบางกลุ่มเริ่มรวมตัวกันเป็นกลุ่มพลเมืองตื่นรู้ เช่น กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่า พระพุทธศาสนามีหลักธรรมหลายอย่างสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการศึกษาเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลป่าคอก อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี” ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเทศบาลตำบลป่าคอก และแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการเสริมสร้างความตื่นรู้
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง
3. เพื่อสร้างและนำเสนอกระบวนการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลป่าคอก อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบโมเดล (Action Research) ภายใต้กรอบการดำเนินการวิจัย 9 ขั้นตอน ทำการวิจัยในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าคลอก อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต โดยผู้วิจัยใช้เครื่องมือต่าง ๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากพระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เกี่ยวกับหลักพุทธสันติวิธี รวมถึงศึกษาริบท สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง และแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการเสริมสร้างความตื่นรู้

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ชุมชนเทศบาลตำบลป่าคลอก อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต เป็นพื้นที่ในการวิจัย จากนั้นสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจำนวน 30 รูป/คน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) นักการเมืองท้องถิ่น 2) เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลป่าคลอก 3) กลุ่มจิตอาสาในพื้นที่ โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บข้อมูล เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการวิจัยแต่ละขั้นตอนของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบโมเดล (Action Research) โดยใช้เครื่องมือวิจัย คือการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมสำหรับการวิจัยแล้วทำการวิเคราะห์และบูรณาการหลักพุทธธรรมกับแนวคิดการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) โดยดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ใช้วิธีการสืบค้นและรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก หนังสือตำราวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา และตำราอื่น ๆ รวมถึงเอกสารงานวิจัยและบทความวิชาการ จากตรวจสอบเนื้อหาและข้อมูลของเอกสารแล้วจำแนกประเภทของข้อมูล ตามประเด็นต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยจำแนกข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ตามความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ตอบคำถามสัมภาษณ์ที่ละประเด็นด้วยตนเอง ในลักษณะการสนทนาโต้ตอบ โดยมีอุปกรณ์บันทึกเสียง และการจดบันทึกประเด็นสำคัญ ๆ เพื่อเป็นการจัดเก็บข้อมูล ในการให้สัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการกระบวนการวิพากษ์ (Seminars) เป็นกระบวนการระดมสมอง (Brain Storm) โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญชำนาญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ สังเคราะห์ เสนอแนะให้มีความน่าเชื่อถือและเหมาะสม

4. การศึกษาจากภาคสนาม (Field Studies) และการลงสู่ปฏิบัติจริง (Implementation) ที่ได้ผ่านกระบวนการวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิและออกแบบมาแล้ว ซึ่งเป็นข้อสรุปจากการศึกษาค้นคว้าแล้วนำไปทดลองใช้ปฏิบัติในพื้นที่จริง นำผลที่ได้จากการทดลองใช้ในพื้นที่จริงมาประเมินผล เพื่อตรวจสอบและสรุปผลของการดำเนินงาน

5. การจัดทำข้อมูล มีขั้นตอนคือ 1) จัดทำข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม การบันทึกวีดีโอ เครื่องบันทึกเสียง ทำการบันทึกข้อมูลการสนทนา 2) นำข้อมูลที่บันทึกได้ มาสรุปในแต่ละหัวข้อประเด็น ทำการจัดหมวดหมู่เพื่อหาข้อมูลคำตอบ ผู้ทรงคุณวุฒิ ตามเนื้อหาของการวิจัย 3) การตรวจสอบข้อมูล ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จะมีตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) ของคำถามและข้อมูลภาคสนามทุกครั้ง ที่จัดเก็บบันทึกข้อมูล ด้วยการดูข้อมูลคำถาม ได้มีวัตถุประสงค์ ความหมายตรงตามที่ต้องการหรือไม่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำและมีความเชื่อถือได้มากที่สุดจากการ แจกแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แล้วจึงนำมาสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปฏิบัติการตามแบบอริยสังข์โมเดล (Action Research) ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาจัดเป็นหมวดหมู่แล้วแยกออกประเด็น ๆ ตามจุดประสงค์ในการวิจัยและนำข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์เชิงลึก ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย จึงต้องใช้เทคนิคในการตรวจสอบด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) จากแหล่งที่มาของข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสนทนากลุ่มและข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิพากษ์ (Seminars) มาวิเคราะห์ เชิงพรรณนา (Descriptive and analytic Study) โดยการนำข้อมูลเบื้องต้นมาวิเคราะห์แยกประเภท หาข้อสรุป จากนั้นเก็บข้อมูลเพิ่มเติม และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่ออธิบายและวิเคราะห์แนวทาง ปัญหา และอุปสรรค รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้ด้านการมีส่วนร่วม ทางการเมือง

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย เป็นการสรุปผลการวิจัย ตามหลักอุปนัยวิธี โดยผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีและกรอบวิจัยที่เสนอไว้ข้างต้น โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ สามเส้า (Triangulation) คือ 1) ด้านข้อมูล 2) ด้านผู้วิจัยโดยการเปลี่ยนรูปแบบการสัมภาษณ์ และ 3) ด้านวิธี เก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นมาข้อมูลที่ได้รวบรวมแล้วทำการสรุปเป็นข้อมูลเพื่อสะท้อนผลจากสิ่งที่ได้ ทั้งจาก เอกสาร แนวคิดทฤษฎีหรือการสัมภาษณ์ ทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ผลการวิจัย

กระบวนการเสริมสร้างครอบครัวสันติสุขภายใต้พลังบวรโดยพุทธสันติวิธี มีผลการวิจัยมีดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาพบว่าเทศบาลตำบลป่าคลอกมีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค แยกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

ด้านจุดแข็ง (Strengths) พบว่ามีผู้นำทางธรรมชาติและทางการที่เข้มแข็งและมีวิสัยทัศน์และการ รวมกลุ่มคนที่มีจิตอาสาในการทำงานเพื่อสังคมและได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน/ประชาชน ผู้นำ เทศบาลให้ความสำคัญกับชุมชนในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและมุ่งสู่ความเข้มแข็งของชุมชน มี วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีงาม ผู้สูงอายุในชุมชนมีความรู้ ความสามารถในการพัฒนา ท้องถิ่น มีสถาบันทางศาสนา(มัสยิดและวัด)เป็นศูนย์รวมจิตใจและใช้เป็นแกนหลักในการพัฒนาการและการ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลตำบล ป่าคลอก ประชาชน ชุมชน องค์กรเอกชนให้การสนับสนุน ส่งเสริม ติดตาม การดำเนินงานของเทศบาลตำบล ป่าคลอก มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

ด้านจุดอ่อน (Weaknesses) พบว่า นโยบายการพัฒนาพื้นที่ยังแยกส่วน ให้ความสำคัญกับความ ต้องการของผู้มีส่วนได้เสียมากกว่าความจำเป็นเร่งด่วน ขาดความชัดเจนในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ และอย่างยั่งยืน แกนนำคนรุ่นใหม่ในการทำงานเพื่อสังคมมีน้อยลง การทำงานร่วมกันของผู้นำในตำบลไม่มี

ความเป็นเอกภาพเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ความผูกพันเหนียวแน่นระหว่างเครือข่ายและคนในสังคมน้อยลง ประชาชนขาดสำนึกรักบ้านเกิดและขาดความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ประชาชนอ่อนไหวไปตามสถานการณ์ทางการเมืองขาดจุดยืนทางความคิดในการพัฒนาและการอนุรักษ์ที่ยั่งยืนร่วมกันโดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับฐานชีวิตและประวัติศาสตร์ของตนเอง ผู้นำทางศาสนาส่วนใหญ่ขาดการเชื่อมโยงหลักการทางศาสนาสู่การพัฒนาชุมชนส่งผลให้ไม่ได้เป็นที่พึ่งของประชาชนที่แท้จริงในการพัฒนาและการใช้หลักการดำรงชีวิตทางศาสนา

ด้านโอกาส (Opportunities) พบว่า นโยบายการกระจายอำนาจ นโยบายของรัฐที่เอื้อและส่งเสริมในเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและมุ่งให้ชุมชนเข้มแข็ง รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมการศึกษา และการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน พระราชบัญญัติ ระเบียบ กฎหมาย สนับสนุนให้มีการพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ประชาชนมีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็ง และมีการเสนอ แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง

ด้านอุปสรรค (Threats) พบว่า ระเบียบ กฎหมายที่บังคับใช้ไม่ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และเป็นข้อบังคับที่ถูกกำหนดจากส่วนกลาง ซึ่งบางครั้งไม่สามารถนำมาปรับใช้กับการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้ อีกทั้งเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ด้วยพื้นที่ตำบลป่าคอกเข้าสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน ประชากรแฝงมีที่มาจากหลายพื้นที่ทำให้มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีการดำรงชีวิต อาจส่งผลต่อการพัฒนา การดำรงชีวิตต่างคนต่างอยู่ขาดระเบียบและจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของท้องถิ่น

แนวคิดจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ มี 5 รูปแบบ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้เรียนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักที่จะเรียนรู้จากการร่วมวางแผนการเรียนรู้จัดกิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบุคคล และสื่อต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้มีความหมาย และเป็นเจ้าของการเรียนรู้อย่างแท้จริง

2. การจัดการเรียนรู้แบบลงมือทำ ผู้เรียนเรียนรู้จากสถานการณ์จริงหรือเสมือนจริง โดยฝึกการวางแผน ฝึกปฏิบัติ และฝึกการแก้ปัญหา ทั้งนี้เพื่อร่วมกัน สรุปโดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียน

3. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นบทบาทของผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ และสร้างความรู้ เป็นของตนเอง

4. การจัดการเรียนรู้ที่ไม่ขึ้นนำความคิดเห็น เคารพและให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ของผู้เรียน คือต้องไม่ขึ้นนำความคิดเห็น ไม่ครอบงำไม่โฆษณาชวนเชื่อ เพื่อให้ผู้เรียน เข้าใจผิด หรือหลงผิดด้วยวิธีการใดด้วยการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน คิดอย่างมีวิจารณญาณ

5. การจัดการเรียนรู้ที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทางการเมือง ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้โดยลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทางการเมือง ไม่ว่าจะด้วยการนำเสนอข้อมูลเท็จ บิดเบือน หรือไม่ครบ โดยมีเจตนา ให้เป็นประโยชน์หรือเป็นโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทางการเมืองโดยไม่เป็นธรรม

วัตถุประสงค์ที่ 2 หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 อันเป็นหลักธรรมสำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นหลักการสงเคราะห์ ซึ่งหมายถึงการช่วยเหลือกัน ยึดเหนี่ยวจิตใจกันไว้ มี 4 ประการ ได้แก่ 1) ทาน การเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ 2) ปิยวาจา การกล่าวถ้อยคำที่สุภาพ ไพเราะ น่าฟัง แนะนำในสิ่งที่เกิดประโยชน์ มีเหตุผล แสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมนามาคดี เกิดไมตรี 3) อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา และหลักสติ หมายถึง ความรู้ตัวในสิ่งที่คิด พูด และทำในชั่วขณะปัจจุบัน ไม่

หลงลืม ไม่เลินเล่อพลั้งเพลอ ไม่ประมาท สามารถยับยั้งชั่งใจตนเองได้ ป้องกันไม่ให้คิด พุด และกระทำการ ด้วยความหุนหันพลันแล่นหรือทำตามความเคยชิน หรือนิสัยเดิม ๆ อีกต่อไป

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อสร้างและนำเสนอกระบวนการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลปากดอกร อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กระบวนการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลปากดอกร อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี เรียกว่า PAKLOK MODEL : ปากดอกรโมเดล ประกอบด้วย P = Participation มุ่งการมีส่วนร่วม หมายถึงพลเมืองตื่นรู้ควรมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ A = Activity มุ่งลงมือทำและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม K = Knowledge มีความรู้พื้นฐานทางการเมืองที่เพียงพอ L = Learning มีการเรียนรู้ 5 รูปแบบในกระบวนการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ O = output มีทักษะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์เช่นเป็นผู้มีจิตสาธารณะและจิตอาสา K = Knowledge by Buddhist peaceful means ความรู้พื้นฐานพุทธสันติวิธีได้แก่หลักสังคหวัตถุ 4 และหลักปัญญา 3

จากการศึกษาที่เรียกว่า PAKLOK MODEL : ปากดอกรโมเดล ประกอบด้วย

P = Participation มุ่งการมีส่วนร่วม หมายถึงพลเมืองตื่นรู้ควรมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ

A = Activity มุ่งลงมือทำและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม

K = Knowledge มีความรู้พื้นฐานทางการเมืองที่เพียงพอ

L = Learning มีการเรียนรู้ 5 รูปแบบในกระบวนการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้

O = Output มีทักษะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์เช่นเป็นผู้มีจิตสาธารณะและจิตอาสา

K = Knowledge by Buddhist Peaceful Means ความรู้พื้นฐานพุทธสันติวิธีได้แก่หลักสังคหวัตถุ 4 และหลักปัญญา 3

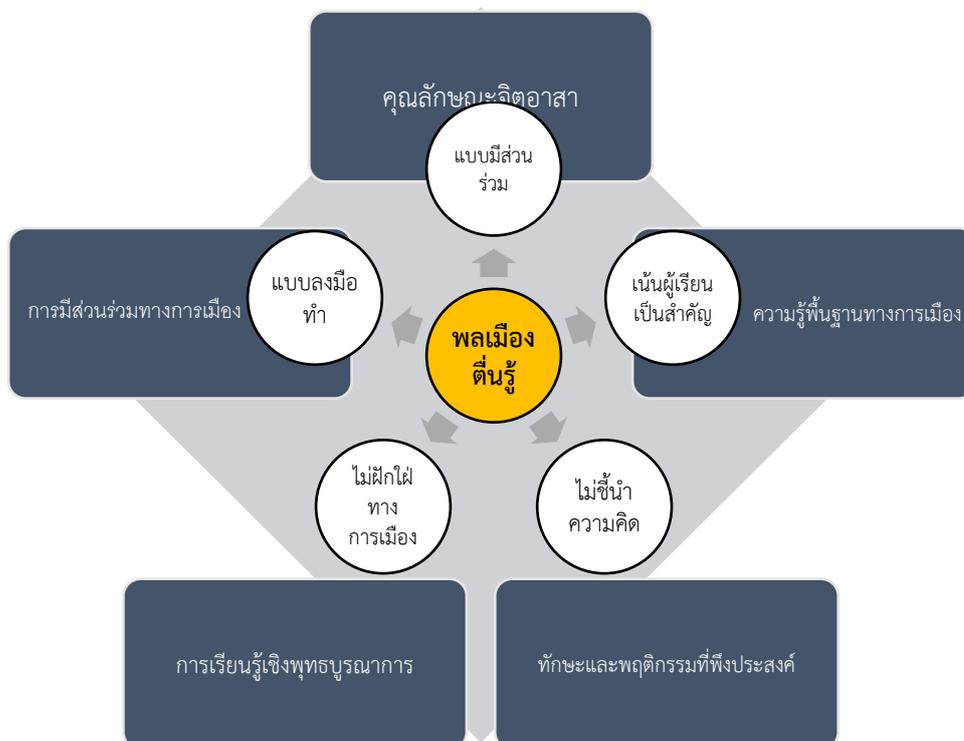

Figure 1: PAKLOK Model

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็น และแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ เทศบาลตำบลป่าคลอก มี จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค แยกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้ ด้านจุดแข็ง มีการรวมกลุ่มคนที่มีจิตอาสาใน การทำงานเพื่อสังคมและได้รับการยอมรับ ผู้นำเทศบาลให้ความสำคัญกับชุมชนในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม และมุ่งสู่ความเข้มแข็งของผู้สูงอายุในชุมชนมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่น มีสถาบันทางศาสนา เป็นศูนย์รวมจิตใจและใช้เป็นแกนหลักในการพัฒนาการและการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาล ด้านจุดอ่อนพบว่า ขาดแกนนำคนรุ่นใหม่ในการทำงานเพื่อสังคมมีน้อยลง การทำงานร่วมกันของผู้นำในตำบลไม่มีความเป็นเอกภาพเป็นลักษณะ ต่างคนต่างทำ ความผูกพันเหนียวแน่นระหว่างเครือข่ายและคนในสังคมน้อยลง ประชาชนขาดสำนึกรักบ้าน เกิดและขาดความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ด้านโอกาส พบว่า รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมการศึกษา และ การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน พระราชบัญญัติ ระเบียบ กฎหมาย สนับสนุนให้มีการ พัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ด้านอุปสรรค พบว่า ระเบียบ กฎหมายที่บังคับใช้ไม่ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และเป็นข้อบังคับที่ถูก กำหนดจากส่วนกลาง ซึ่งบางครั้งไม่สามารถนำมาปรับใช้กับการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้ ประชากรแฝงมีที่มาจากหลายพื้นที่ทำให้มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีการดำรงชีวิต อาจส่งผลต่อการพัฒนา การดำรงชีวิตต่างคนต่างอยู่ขาดระเบียบ และจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของท้องถิ่นทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า เทศบาลป่าคลอกมีการบริหารจัดการที่ดีเพราะทีมผู้บริหารมีความเป็นมืออาชีพ และได้รับความไว้วางใจจาก ประชาชนเป็นอย่างดี แต่ในส่วนของการส่งเสริมพลเมืองตื่นรู้นั้นถือว่าดำเนินการได้ดีพอสมควร จากการ วิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของเทศบาลป่าคลอกสะท้อนให้เห็นว่าพลเมืองมีความเข้มแข็งใน ระดับหนึ่งทั้งนี้เป็นเพราะผู้นำหรือนายกเทศมนตรีให้ความสนใจและมีความเป็นผู้นำสูง อย่างไรก็ตามพบว่า ประชาชนในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจคำว่าพลเมืองตื่นรู้ แต่มีความเข้าใจคำว่าจิตอาสามากกว่า ซึ่งคำว่า พลเมืองตื่นรู้ที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าจิตอาสา สอดคล้องกับบุษราภรณ์ ทิยาว (Tiyao, 2018) ศึกษาวิจัยเรื่อง ขบวนการจิตอาสา: การขัดเกลาทางสังคมกับการพัฒนาตนเองของเยาวชน ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบของขบวนการจิตอาสาของเยาวชน คือ การก่อรูปจากความคิด และอุดมการณ์ได้แรงบันดาลใจจากครอบครัวและต้องการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาสังคม ลักษณะงานจิตอาสา เป็นงานกิจกรรมเชิงประเด็นสังคมและกลุ่มเป้าหมาย มีโครงสร้างและระบบงานแบ่งตามหน้าที่ งานบริหาร จัดการ งานธุรการเอกสาร งานนันทนาการ และแรงงาน มีการปลูกฝังวิถีคิดการปฏิบัติงาน ถ่ายทอดขั้นตอน เทคนิคและเป้าหมายงาน 2) กระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านขบวนการจิตอาสาของเยาวชน คือ การเรียนรู้ จากประสบการณ์ในสังคมสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และจากการเป็นผู้ให้ ผู้ช่วยเหลือ ผู้อื่น 3) ความเชื่อมโยงของขบวนการจิตอาสาที่มีผลต่อการพัฒนาตนเองของเยาวชน 3 ด้าน คือ ด้านกาย เยาวชนใช้เวลาว่างทำงานจิตอาสา มีบุคลิกภาพกล้าแสดงออกเชื่อมั่นเห็นคุณค่าตนเองด้านจิตใจ เยาวชน เข้าใจภาวะอารมณ์ตนเองและผู้อื่น มีความอดทน ด้านความคิดสติปัญญา เยาวชนพัฒนาความรับผิดชอบต่อ ตนเองมีระเบียบ รู้จักให้ มีกระบวนการคิด ในความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ปรับตัวเข้ากับคนอื่น และในความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมตระหนักว่าสังคมไม่ใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่งแต่ เป็นเรื่องของทุกคน การทำเพื่อสังคมสามารถเริ่มต้นจากตนเอง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการเสริมสร้างพลเมือง ตื่นรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 อันเป็นหลักธรรมสำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็น

หลักการสงเคราะห์ ซึ่งหมายถึงการช่วยเหลือกัน ยึดเหนี่ยวจิตใจกันไว้ มี 4 ประการ ได้แก่ 1) ทาน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน 2) ปิยวาจา การกล่าวถ้อยคำที่สุภาพ แสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สمانสามัคคี เกิดไมตรี 3) อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา 4) สมานัตตดา การทำอย่างเสมอต้นเสมอปลาย และหลักปัญญา 3 ประกอบด้วยสุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟัง จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิด ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการอบรม (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) หลักธรรมทั้งสองหมวดเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการขับเคลื่อนงานทางสังคมโดยเฉพาะการพัฒนาพลเมืองต้นรู้ ส่วนหลักปัญญา 3 นั้นถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ ประพันธ์ ศุภษร, ดวงเพชร สมศรี และสมคิด เศษวงศ์ (Suppasorn, Somsri, and Saetwong, 2012) ที่กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์และผสมผสานกันอย่างเป็นกระบวนการ ให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติตามกรอบของกฎระเบียบในสังคมด้วยการอบรม ฝึกฝนให้ความรู้ความเข้าใจ ปลูกฝังจิตสำนึกการเป็นผู้ให้ ผู้เสียสละ ไม่หวังสิ่งตอบแทน บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม รวมทั้งหลักของสติ ซึ่งหมายถึง ความรู้ตัวในสิ่งที่คิด พูด และทำในชั่วขณะปัจจุบัน ไม่หลงลืม ไม่เลินเล่อพลั้งเผลอ ไม่ประมาท สามารถยับยั้งชั่งใจตัวเองได้ ป้องกันไม่ให้คิด พูด และทำอย่างหุนหันพลันแล่นหรือทำตามความเคยชิน หรือนิสัยเดิม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางจิตวิทยาที่เป็นศาสตร์ตะวันตก ซึ่งให้ความหมายว่า เป็นการคงไว้ซึ่งการรู้ตัวทุกชั่วขณะในความคิดอารมณ์ความรู้สึก ความรู้สึกทางกาย และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว รวมไปถึงการยอมรับ ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลตั้งใจอยู่กับความคิดและความรู้สึกทั้งหลายโดยไม่ไปตัดสินผิดถูกในชั่วขณะนั้น เมื่อคนเราได้ฝึกสติแล้ว กระบวนการของความคิดของคนเราจะถูกปรับให้อยู่กับความรู้สึกที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบัน ไม่ต้องหมกมุ่นกับอดีตหรือวิตกกังวลถึงอนาคต ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพของการทำงาน ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติตนเพื่อเป็นจิตอาสา เพราะทำให้อยู่กับปัจจุบัน ให้อยู่กับงานจิตอาสาที่กำลังคิด กำลังวางแผน กำลังลงมือปฏิบัติ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้โดยพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลป่าคอก อำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ตด้วยรูปแบบ “PAKLOK MODEL” ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ ดังนี้ P = Participation มุ่งการมีส่วนร่วม A = Activity มุ่งลงมือทำและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม K = Knowledge มีมีนทัศน์การเรียนรู้ที่รอบด้าน L = learning มีการเรียนรู้ 5 รูปแบบ O = output มีทักษะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์เช่นเป็นผู้มีจิตสาธารณะและจิตอาสา K = Knowledge by Buddhist peaceful means ความรู้บนฐานพุทธสันติวิธี คือหลักสังคหวัตถุ 4 และหลักปัญญา 3 สอดคล้องกับการศึกษาของ กันทรการ จรัสมาธูสร (Charasmathusorn, 2017) ที่พบว่า รูปแบบและกลยุทธ์การสร้างพลเมืองต้นรู้กรณีศึกษา โครงการพลังเด็กและเยาวชนเพื่อการเรียนรู้ภูมิสังคมภาคตะวันตกเกิดจากการสร้างกลไกการดำเนินงาน ที่แบ่งย่อยเป็น 4 กลไกคือกลไกที่มคณะทำงาน กลไกคณะทำงานระดับจังหวัด กลไกพี่เลี้ยง และกลไกทีมที่ปรึกษาโครงการ ความสำเร็จของการดำเนินโครงการต้องสร้าง 4 กลไกย่อยให้สำเร็จจากนั้น จึงสร้างกลไกการสร้างเยาวชน โดยให้เยาวชนและพี่เลี้ยงเข้าร่วมกิจกรรมเวทีตามแผนงานในโครงการการสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองต้นรู้ต้องอยู่ภายใต้กลยุทธ์การขับเคลื่อนโครงการที่ต้องเรียนรู้จากชุมชน ร่วมมือกับคนในชุมชน สรุบทบทเรียนจากการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมีกลไกที่มคณะดำเนินงานและกลไกพี่เลี้ยงออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมของแต่ละช่วงวัย และติดตามหนุนเสริมโครงการของเยาวชน สรุบทบทเรียนจากการทำโครงการของเยาวชน และเชื่อมโยงให้เห็นถึงคุณค่าของความเป็นพลเมือง และสอดคล้องกับพีร์นิธิ สิริธีรธราดล อังคินันท์ อินทรกำแหง และ สุดารัตน์ ต้นติวิวัฒน์ (Siritheeratharadol, Intarakamhang, and Tuntivat, 2022) ที่ได้อธิบายไว้ในบทความเรื่อง “การให้

ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาความเป็น พลเมืองตื่นรู้โลกตามแนวคิดการจัดการ เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาปริญญาตรี” ว่า การให้ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็น พลเมืองตื่นรู้โลก ที่ควรกำหนดไว้ในผลลัพธ์การเรียนรู้ที่นักศึกษาพึงมีและได้ให้ความหมายคุณลักษณะความ เป็นพลเมืองตื่นรู้โลก ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้และความเข้าใจ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านการเห็น คุณค่าและมีทัศนคติ และเสนอว่าแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกควรดำเนินการด้วยวิธี 1) จัด สภาพแวดล้อมในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีความเป็นอาเซียนหรือนานาชาติ 2) จัดการเรียนการสอนใน รายวิชาเน้นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 3) การมีตัวแบบ หรือแบบอย่างที่ดีด้านการเป็นพลเมืองตื่นรู้และพลเมืองโลก 4) การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นอก ห้องเรียน 5) การบูรณาการเข้าไปในหลักสูตรและโปรแกรมฝึกอบรม 6) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการ ทำกิจกรรมเพื่อสังคมไทยและสังคมโลก

สรุป

เทศบาลตำบลปากคลอง มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค แยกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้ ด้านจุด แข็ง มีการรวมกลุ่มคนที่มีจิตอาสาในการทำงานเพื่อสังคมและได้รับการยอมรับ ผู้นำเทศบาลให้ความสำคัญกับ ชุมชนในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและมุ่งสู่ความเข้มแข็งของผู้สูงอายุในชุมชนมีความรู้ความสามารถในการ พัฒนาท้องถิ่น มีสถาบันทางศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจและใช้เป็นแกนหลักในการพัฒนาการและการแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้นในสังคม มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาล ด้าน จุดอ่อนพบว่า ขาดแกนนำคนรุ่นใหม่ในการทำงานเพื่อสังคมมีน้อยลง การทำงานร่วมกันของผู้นำในตำบลไม่มีความ เป็นเอกภาพเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ความผูกพันเหนียวแน่นระหว่างเครือญาติและคนในสังคมน้อยลง ประชาชนขาดสำนึกรักบ้านเกิดและขาดความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ด้านโอกาส พบว่า รัฐบาลมี นโยบายในการส่งเสริมการศึกษา และการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน พระราชบัญญัติ ระเบียบ กฎหมาย สนับสนุนให้มีการพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่าง เท่าเทียมและทั่วถึง ด้านอุปสรรค พบว่า ระเบียบ กฎหมายที่บังคับใช้ไม่ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงใน ปัจจุบัน และเป็นข้อบังคับที่ถูกกำหนดจากส่วนกลาง ซึ่งบางครั้งไม่สามารถนำมาปรับใช้กับการแก้ไขปัญหาใน พื้นที่ได้ ประชากรแฝงมีที่มาจากหลายพื้นที่ทำให้มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีการ ดำรงชีวิต อาจส่งผลต่อการพัฒนา การดำรงชีวิตต่างคนต่างอยู่ขาดระเบียบ และจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของ ท้องถิ่น แนวคิดแนวคิดจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ มี 5 รูปแบบ ดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วม 2) การจัดการเรียนรู้แบบลงมือทำ 3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) การจัดการเรียนรู้ที่ ไม่ขึ้นนำความคิดเห็น 5) การจัดการเรียนรู้ที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทางการเมือง หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อ กระบวนการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ หลักสังคหัตถ์ 4 อันเป็นหลักธรรม สำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นหลักการสงเคราะห์ ซึ่งหมายถึงการช่วยเหลือกัน ยึดเหนี่ยวจิตใจกันไว้ มี 4 ประการ ได้แก่ 1) ทาน การเอื้อเพื่อพ่อแม่ เสียสละ แบ่งปัน 2) ปิยวาจา การกล่าวถ้อยคำที่สุภาพ แสดง ความเห็นนอกเหนือใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี 3) อตถจริยา ทำประโยชน์ แก่เขา 4) สมานัตตตา การทำอย่างเสมอต้นเสมอปลาย และหลักปัญญา 3 ประกอบด้วยสุตมยปัญญา ปัญญา ที่เกิดจากการฟัง จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิด ภวานามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการอบรม กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้โดยพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลปากคลอง อำเภอถลุง จังหวัดภูเก็ตด้วยรูปแบบ “PAKLOK MODEL” ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ ดังนี้ P = Participation มุ่งการมีส่วนร่วม A = Action & Activity มุ่งลงมือทำและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม K

= Knowledge มีมโนทัศน์การเรียนรู้ที่รอบด้าน L = learning มีการเรียนรู้ 5 รูปแบบ O = output outcome มีทักษะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์เช่นเป็นผู้มีจิตสาธารณะและจิตอาสา K = Knowledge by Buddhist peaceful means ความรู้พื้นฐานพุทธสันติวิธี คือหลักสังคหัตถุ 4 และหลักปัญญา 3

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1.1 เทศบาลควรดำเนินการพัฒนาการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสม
- 1.2 เทศบาลควรดำเนินการพัฒนาการมีตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดี
- 1.3 เทศบาลควรดำเนินการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการเข้าไปในโครงการและโปรแกรมฝึกอบรม
- 1.4 เทศบาลควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้เพื่อให้มีส่วนร่วมหรือสนับสนุนการดำเนินงานของเทศบาล
- 1.5 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อขยายแนวคิดให้กว้างขวาง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงทดลอง ด้วยการสร้างโปรแกรมฝึกอบรม ทดลองและติดตามประสิทธิผลของโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกให้กับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เพื่อให้เป็นตัวอย่างหรือแบบอย่างที่ดี อาทิเช่น นักเรียน นักศึกษา ครู/อาจารย์ ผู้บริหาร สถานศึกษาและผู้นำชุมชน เป็นต้น

References

- Charasmathusorn, K. (2017). *Forms and Strategies for Creating Aware Citizens: A Case Study of the Project on the Power of Children and Youth for Learning about the Western Social Landscape*. (Master's Thesis). Silpakorn University. Bangkok.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Samkoset, W. (2015). *Active Citizen*. Retrieved October 28, 2022, from <https://thaipublica.org/2015/08/varakorn-125/>
- Siritheeratharadol, P., Intarakamhang, U., & Tuntivivat, S. (2022). A Study of the Meaning, Characteristic and Development of Active Global Citizenship Based on Transformative Learning among Undergraduate Students. *Journal of Buddhist Social Sciences and Anthropology*, 7(6), 98-114.
- Suppasorn, P., Somsri, T., & Saetwong, S. (2012). *Process of Developing Volunteerism according to Buddhism*. (Research Report). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Tiyao, B. (2018). *Volunteer Movement: Socialization and Personal Development of Youth in Bangkok and Surrounding Areas*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Phra Nakhon Sri Ayutthaya.